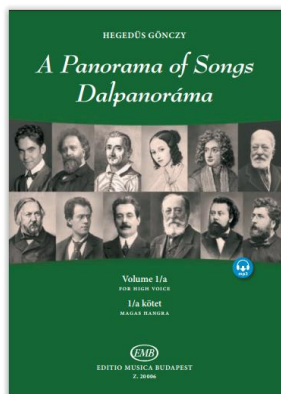

DALPANORÁMA

Iránytű az európai dalirodalom felfedezéséhez

Nagy öröm számomra, hogy 2019 nyarán megjelent 3x2 kötetes dal-válogatásom az EMB Zeneműkiadó gondozásában

A Panorama of Songs /

Dalpanoráma

címmel, amely 70 zongorakíséretes dalt tartalmaz, és elsősorban az alap- és középfokú énektanításban hasznosítható repertoár bővítésére szolgál.

A címbe angol - magyar kétnyelvűséget a tervezett világszintű terjesztés indokolja.

Sokszínű és különleges hivatás a zongorakísérőké - úgy gondolom, ez a megállapítás kiváltképpen igaz a vokális műfajok művelőire. A hangszeres kísérők munkájától eltérően a kidolgozás, és előadás alapja a dalok szövege. A korrepetitor segít a kezdő énekesnek a tartalom értelmezésében. Az elemzés kapcsán az a mód is felfedezhető, ahogyan a zeneszerző az ének-, és a zongoraszólam keretein belül megjelenítette az adott irodalmi alkotás mélyebb rétegeit, és erről való személyes gondolatait.

A művészi aspektusok mellett pedagógusként a zongorakísérő (és természetesen az énektanár) számára legalább ugyanilyen izgalmas feladat énekléstechnikai, zeneiség-fejlettségi és személyiség-fejlesztési szempontok figyelembevételével az adott énekesnek a megfelelő repertoár kiválasztása.

Tanári munkám során gyakran visszatértek az olyan jellegű kérdések-kérések, mint például: „Tudnál mondani egy könnyen énekelhető, kedves, francia szövegű dalt? - X-nek kellene egy orosz nyelven írott dal! - Mondj kérlek egy klasszikus dalt Y-nak! - Mit vihethénk vizsgára az olasz nyelvű dalok közül? - A felvételi-re kellene egy Lied! - Z angol szakos bariton - javasolnál számára egy hangfájának megfelelő angol szövegű dalt? stb. stb.”

A válaszhoz meghatározó tényező volt az énekes hangterjedelme, életkora, zenei előképzettsége, személyisége, anyanyelve, és személyes érdeklődési köre is. A dalok kiválasztásánál magától értetődően fontos szempont, hogy alapvetően milyen hangterjedelemben mozog a dallam, melyek a határhangjai, illetve milyen kifejezést (és ennek megfelelő hangszínt) igényel a zene és a szöveg. Tanári gyakorlatomból tudom, hogy mindenkinek vannak kedvenc nyelvei, és vannak olyanok, amelyeken nem szívesen énekel. Ezek a kritériumok lényegileg árnyalják a repertoár-darabok célzott válogatását. Mindehhez széles spektrumú anyagismeretre van szükség.

Azt tapasztalva, hogy milyen sok időt vett igénybe a megfelelő dalok megtalálása egy énektanulmányai elején járó fiatal számára, a fenti gondolatok mentén megszületett bennem egy kifejezetten erre a tanulmányi szintre koncentráló dalgyűjtemény létrehozásának terve.

Évekig tartó kutatómunka, előkészítés és egyeztetés után olyan **oktatási és felhasználói segédanyagokkal kiegészített**, sokoldalú összeállítás jött létre, amely megkönnyíti a magyar - illetve reményeim szerint a világszerte tanító idegen nyelvű - zenetanárok és korrepetitorok munkáját is.

Így valósult meg 2019 nyarán az *A Panorama of Songs / Dalpanoráma* című kötet sorozat.

Szeretném megköszönni Sigrái László igazgató úrnak azt, hogy az EMB Zeneműkiadó felvállalta a Dalpanoráma kötetek kiadását és terjesztését bel- és külföldön egyaránt, továbbá Dr. Kerékfy Márton főszerkesztő úrnak és a Zeneműkiadó minden munkatársának a kötetek létrehozásában nyújtott gondos, mindenre kiterjedő szakmai és emberi segítségét!

A Dalpanoráma megjelenését az NKA támogatta.

A megjelent kötetek anyagának összeállításakor az énektanulás során leggyakrabban előforduló 6 európai nyelv - angol, olasz, német, francia, orosz és spanyol - dalirodalmából válogattam, stílusok tekintetében pedig a barokktól a 20. század derekáig átívelő időintervallum zenei korszakainak mindegyikéből szerettem volna ízelítővel szolgálni a felhasználók számára. Így állt össze – **3x2 kötetbe** rendezve - a **39 zeneszerző** tollából származó **70 művet** magába foglaló zenei látkép. A kötetek nehézségi szint szerint követik egymást, és kifejezetten az énektanulás első éveire kínálnak tetszetős, a zenei fejlődést nagyban segítő repertoárt. A kötetek borító lapján található „/a” illetve „/b” jelzések (az azonos tartalom mellett) a hangfekvés szerinti tájékozódást segítik (a „/a” a magasabbat, a „/b” a mélyebbet jelöli).

A címlapokon az adott kötetben található dalok zeneszerzőinek arckép-válogatása látható.

A kötetek kottaanyagát mindig az adott dal eredeti szövegének közreadása előzi meg, ezt követi az angol és a magyar nyersfordítás. A nyersfordítás mindenütt azt a célt szolgálja, hogy segítségével az adott idegen nyelven nem beszélő énekes (vagy tanára) megérthesse a dal szövegének tartalmi lényegét, és annak hangulati elemeit átélve, azokat beépíthesse zenei előadásába.

A rövidebb lélegzetű barokk művek, illetve strófikus népdalok többségénél díszítés-ötleteket/javaslatokat is adtam. Ezzel szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy a kifejezés elmélyítése és cizellálása érdekében, az adott stílus zenei kereteinek megtartása mellett, mindenkor teret adhatunk az egyéni ízlésen alapuló improvizációnak is.

A Dalpanoráma sorozatban megjelent minden mű az Urtext kiadások, illetve a kéziratok facsimile változatainak alapján került közreadásra. A kottában megjelenő dinamikai és tempóváltoztatási jelzések a zeneszerző által előírt eredeti utasítások. A szerzői szándék minél tisztább megjelenése érdekében saját előadói megoldásaimat tükröző javaslatokat nem közöltem.

A Dalpanoráma sorozat nyomtatott köteteit egy

online elérhető oktatási és felhasználói segédanyag

egészíti ki, amely a következőket tartalmazza:

- a dalok általam előadott és rögzített zongorakíséretét (énekszólam nélkül)
- a pontos és szép kiejtés elsajátításának megkönnyítése érdekében a versek anyanyelvű személy által felolvasott felvételét
- a kötetek 6 világnyelvének alapvető fonetikai szabályait
- néhány nehezebb zongorakíséret egyszerűsített verziójának kottáját

A kötetek megvásárlása esetén rendelkezésre áll egy egyedi kód, amelynek segítségével online elérhetővé és letölthető válik az oktatási és felhasználói segédanyag az EMB honlapjáról: www.emb.hu. Az online elérési lehetőséget jelzi a borító lapokon látható kis világoskék-fehér fülhallgató-jel.

Az Érdeklődők tájékoztatására álljon itt néhány további információ a kötetek nyomtatásban megjelent tartalmához

Úgy gondolom, hogy mind koncepcióját, mind a kivitelezést tekintve a jelen összeállítás világszerte is újdonságnak számít. Már a kötetek címlapja is jelzi, hogy *kétnyelvű kiadásról* van szó,

A Panorama of Songs / Dalpanoráma

Ugyanezen megfontolás szerint a kötetek belsejében az Előszótól a válogatást segítő, szakmai információkat tartalmazó, részletes Tartalomjegyzékig szintén angol-magyar a sorrend.

A zeneszerzők kiválasztása figyelemfelkeltésül is szolgál. A kötetekben közkedvelt és dalszerzőként kihagyhatatlan nagyságok mellett az ebben a műfajban kevésbé ismert, vagy ritkán választott szerzők is helyet kaptak. Remélem, hogy a sorozatban fellelhető műveik felkeltik az érdeklődést további dalaik tüzetesebb megismerésére. A teljesség igénye nélkül álljon itt néhány név a válogatásban szereplő komponisták közül: Alban Berg, Henry Bishop, Georges Bizet, Gabriel Fauré, Robert Franz, Girolamo Frescobaldi, Federico Garcia Lorca,

Michail Glinka, Ch. Willibald Gluck, Enrique Granados, Giacomo Puccini, Henry Purcell, Carl. F. Zelter.

A kötetek oldalszámának terjedelmi korlátai sajnos nem tettek lehetővé ennél átfogóbb betekintést egy-egy szerző művészetébe.

Minden – a kottában szereplő zeneszerző névvel ellátott arcképe megtalálható, a nyomdai tördelés adta elhelyezési lehetőségek szerint.

Érdeemes mindhárom kötetet forgatni, hogy teljesebb lehessen a „panoráma”!

A kötetekbe rendezés főbb szempontjai

A sorozat összeállításának legfontosabb rendező elve: a nehézségi szint, azaz a kezdők tanításában elképzelhető használhatóságának megállapítása volt. A feladat megoldása érdekében a hazai énekoktatás egyik legkiválóbb pedagógusához, *Schultz Katalin*hoz fordultam, aki zeneiskolai magánének tanárként és egyetemi adjunktusként sok évtizedes tanítási tapasztalatával adott alapvető útmutatást számomra.

A másik szempont a versek tartalmi szűrése volt. Változatos témájú és hangulatú versek megzenésítéseit választottam, szem előtt tartva a költemények irodalmi értékét is.

A válogatás harmadik szempontja a dalok művészi megformálásához elengedhetetlen zenei felkészültségi szint meghatározása volt. Mivel az összeállítás kezdők és középfokon tanulók számára készült, ezért a világosan formálható, szövegében áttekinthető, és igényesen megfogalmazott zenei anyagokat részesítettem előnyben.

Nem a kötetekbe-rendezés folyamatához tartozott, de az egyes dalok hangnemének eldöntése nagyon fontos szempont volt. Az eredeti hangnemet – kevés kivétellel – megőriztem. Mérlegelve minden egyes mű fekvését és határhangjait döntöttem el, hogy mélyebb, vagy magasabb hangnembe transzponálom - figyelembe véve az olvashatóság szempontját is. Mindez meghatározta, hogy az „a” vagy a „b” kötetbe került.

Néhány gondolat - kottaképekkel

Tudom, hogy az orosz nyelvű dalokhoz a cirill ábécé olvasási-kiejtési nehézsége miatt ritkábban nyúlnak tanárok és énekesek egyaránt. Éppen ezért az orosz nyelv olvasását igyekeztem megkönnyíteni a kiejtés magyar átírásával. Gondolva a külföldi felhasználókra, számukra is készült egy nemzetközileg elfogadható fonetikus kiejtési leírás.

Az alábbi Glinka dal egyik részletében látható e szövegek ilyen jellegű megjelenítése.

12

и лоб - зань - я Мне сла - ще мир - ра и ви - на,
yi lab - zan' - ya Mne sla - sche mir - ra i vi - na,
ji láb - zány - já Mnye szlá - scse mir - rá i vi - ná,

18

— сла - ще мир - ра и ви - на.
— sla - sche mir - ra i vi - na.
— szlá - scse mir - rá i vi - ná.

The image shows a musical score for a song by Glinka. It consists of two systems of music. The first system starts at measure 12 and includes a vocal line with lyrics in Russian, a phonetic transcription, and a Hungarian translation, and a piano accompaniment. The second system starts at measure 18 and continues the vocal line and piano accompaniment. The piano part features a prominent bass line with a forte (f) dynamic marking.

A strófikus daloknál a különböző versszakok minden esetben a dallam alá kerültek.

Bennem ez a dalforma a változatos díszítések igényét ébreszti fel. Azért, hogy felszabadítsam kollégáim és az előadók fantáziáját, bátorításul néhány ötlettel szolgállok az általam csupán példaként kiválasztott helyeken. Ahogyan ebben az angol népdalfeldolgozásban is:

9

rain it rain - eth eve - ry _ day. With a heigh! ho the wind and the rain, For the

rain it rain - eth eve - ry _ day. With a heigh! ho! the wind and the rain, For the

strive to please you eve - ry _ day. With a heigh! ____ ho! the wind and the rain, For the

Szeretném, ha ehhez hasonló egyszerű *improvizációkat* tanárok és énekes növendékek a barokk zenében is mernének alkalmazni, ahol egyenesen korabeli elvárás volt a díszítés, azaz a stílushoz adekvát szabad előadói fantázia szülte ötletek megjelenítése. Épp ezért tartom fontosnak, hogy a kezdetektől fogva használjuk és használjuk ki ezt az egyéni zenei kifejezési eszközt. Erre vonatkozó javaslataim természetesen csak ötletek, mindenki találjon ki saját variációt!

Megkértem *Dr. Balog Zsolt* csembaló-, zongoraművész-tanár kollégámat, hogy több évtizedes szakmai tapasztalatára alapozva készítsen számozott basszus kidolgozásokat a kötetben szereplő barokk művekhez. dalaihoz. E kísérek példaként szolgálhatnak más basso continuo szólamok kidolgozásához is, hiszen ritmikájukban és a harmóniák felrakásának módjával erősítik az alap- és középfokon tanuló kezdő énekesek metrum-, és hangnemérzetét, valamint megadják a belépés hangmagasságának biztonságát.

Lássunk egy példát erre és az énekszólam improvizálási lehetőségére egy Frescobaldi részletben:

7

li in - do - ra, M'in - na - mo - ra, Ben - ché
gre - ir - ca - na, I - nu - ma - na, Sde - gna u -
mar - ti - ri, Dai - so - spi - ri Può sa -

Az olasz nyelvű dalok szövegeiben a *kettős magánhangzók* (diftongusok) esetében *dőlt betűvel* jelöltük azt a magánhangzót, amelyen énekelni kell.

A fenti részletben ilyen a „Può” szó *-ó-* hangzója.

Néhány szó az online elérhető oktatási és felhasználói segédanyagokhoz

Saját tapasztalatból ismerem az énektanítás zenei nevelési feladatának egyik legnagyobb nehézségét: a hivatalosan megadott zongorakíséretes órák/percek lehetetlenül kevés számát. Ezt a helyzetet szeretném kissé javítani azzal, hogy a *kötetekben található minden dal általam előadott zongorakíséretét mindkét hangnemben felvettem*, finoman jelezve a kottában látható tempóeltérések lehetőségét, amelyek a levegővételeket, és a zenei megformálást érzékeltetik. Az otthoni gyakorlás alkalmával mindenki tetszőleges számú alkalommal meg tudja hallgatni, és hozzá tudja énekelni a dallamot. Meg vagyok róla győződve, hogy ez a lehetőség nem csak élvezetesebbé teszi majd a gyakorlást, de nagymértékben elősegíti a zenei készségek fejlődését is. A kíséreték elérhetők a korábban említett módon az EMB Zeneműkiadó weboldalán.

A zongoraszólam nehézségi fokának ellenére - a dal különleges szépsége, vagy érdekessége miatt – a gyűjteménybe nehezebb kíséretűeket is beválasztottam, de (abból a megfontolásból, hogy akár az énektanár is könnyedén el tudja játszani, amikor nincs ott a korrepetitor) ezeknek elkészítettem egy *egyszerűsített kíséret-változatát*, amelyet kizárólag tanórai használatra szántam. Ezek szintén letölthetőek az EMB honlapjáról.

A dalok tanulása folyamatában a zenei előadásmód kialakításakor rendre előadódik az *idegen nyelvű szöveg helyes kiejtésének problémája*. Sem az énektanár, sem a korrepetitor nem tudhat mind a 6 nyelven, amellyel a sorozatban találkozunk. Ha beszéljük is az adott nyelvet, nem minden esetben tudjuk az egyes szavak autentikus, pontos kiejtését.

Az online elérhető segédanyagban a dalok szövegeit *anyanyelvű személyek felolvasásában hallhatjuk*. Tapasztalatból tudjuk, milyen nagy különbség van a leírt és a hangzó szöveg között, valamint a különböző nyelvek írásban hasonló magánhangzóinak kiejtésében. Reményeim szerint a szövegek felvételeinek többszöri meghallgatása révén a növendékek könnyebben ráéreznek majd az eltérő nyelvek „színe”, magánhangzóik csengésének helyére, valamint a szöveg értelmi összefüggéseinek a dallammal, illetve a hozzá társuló harmónia-, és ritmusvilággal való kapcsolatára.

Azok kedvéért, akik nem csak meghallgatni szeretnék a helyes kiejtést, hanem az egyes nyelvekre vonatkozó alap kiejtési tudnivalókról olvasni is szeretnének, letölthető formában összeállítottam *mind a 6 nyelv alapvető kiejtési szabályait*. Ezek tényleg csak az alapvető szabályok, ne keressen senki minden lehetséges kivételt és kitévelt tartalmazó összefoglalást! Kiindulópontnak azonban nagyon hasznos ez az útmutató, és gyűjteményes jellegéből adódóan mindenképpen hiánypótló a magyar énekképzésben.

Élvezzék a Dalpanoráma köteteinek dalkincsét, és ne feledjék a sorozat legfőbb üzenetét:

***Az éneklés öröme és az előadás élvezete legyen a legfőbb cél,
mely egyben ajándék is
minden tanárkollégám és minden éneklő számára!***

Budapest, 2019 augusztus 15.

Dr. Hegedüs Gönczy Katalin